

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Prof. Dr. Albert-Peter Rethmann

POSUDEK

René Milfait, Komerční sexuální zneužívání dětí jako téma teologické etiky, rigorózní práce, Praha 2006

R. Milfait ve své licenciátní práci zpracovává z teologicko-etického hlediska problém komerčního sexuálního zneužívání dětí - téma navýsost citlivé, kterému je celospolečensky věnována stále ještě malá pozornost.

Autor pojednává toto téma v šesti velkých kapitolách, které tvoří textový korpus o délce přes 600 stran. Po úvodu a charakteristice syndromu zneužívaného, týraného a zanedbávaného dítěte (Kap. 1) se věnuje v obsáhlé kapitole 2 (s. 21-392) komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí (CAN) a představuje především jeho empirické důvody a důsledky. Jsou zde také důkladně představeny akční plány (např. 2.8.2n, 2.8.5, 2.9) a projekty (2.8.6) proti zneužívání dětí a k jejich ochraně. V kapitole 3 jsou tematizovány některé základní otázky interdisciplinární spolupráce na analýze fenoménu komerčního zneužívání dětí a boji proti němu. Kapitola 4 je věnována lidským právům ve vztahu především k právům dítěte. Kapitola 5, důležitá závěrečná kapitola práce, slouží k reflexi a zdůvodnění důstojnosti člověka a lidských práv. V kapitole 6 jsou stručně uvedeny některé důsledky předchozího pojednání. Po závěru následuje seznam literatury čítající 28 stran a anglické resumé.

Svou licenciátní prací předkládá R. Milfait dílo vypracované s mimořádnou péčí, které představuje nejdůležitější výsledky výzkumu posledních let a promýšlí je z hlediska teologické etiky.

Předkládaná práce je po právu koncipována jako interdisciplinární, přičemž nestačí výsledky k problematice se vztahujících empirických humanitních věd jen prezentovat. Samotná interdisciplinární práce vyžaduje mnohem naléhavěji teoretický rámec. Teoretické základy interdisciplinárního diskurzu promýšlí autor na začátku kapitoly 3. Aniž by mohl a musel vypracovat svůj vlastní teoretický rámcový koncept, využívá oprávněně již existující díla (Brantl, Mieth a další).

Velký význam práce spočívá především v tom, že jsou zde ve veliké šíři představeny nejdůležitější relevantní vědecké výsledky, poznatky a hodnocení. Ke zdaru práce přispěla také skutečnost, že autor intenzivně recipuje německy psanou literaturu. Text svědčí o široké informovanosti autora

ve zvolené problematice. V tomto ohledu představuje licenciátní práce vynikající základ budoucího vědeckého působení autora v této oblasti.

Následující poznámky je tedy třeba chápat právě v kontextu možných vylepšení vzhledem k brzy očekávanému odevzdání doktorské práce.

1. Mnohé z důvodů a důsledků sexuálního zneužívání dětí, které jsou popsány v kapitole 2, už nejsou ve vlastním teologicko-etickém pojednání tematizovány. I proto působí teologické-etická partie poněkud uzavřená do sebe. Mnohem lépe totiž mohou být rozpracovány důsledky plynoucí z etické reflexe, a to pro jednání na různých rovinách. Fakticky se sice nachází mnohé z toho, co je z etického hlediska žádoucí, v předchozích odstavcích (především kapitola 2). Autorovi je evidentně zcela jasné, jaká má být reakce v duchu popisované křesťanské etiky. Avšak pro čtenáře, který není obeznámen s otázkami teologické etiky ve vztahu k předkládané tematice, nejsou tyto souvislosti vždy zcela zřejmé.
2. Klíčová kapitola o lidské důstojnosti není zcela jistě konečnou podobou této, nebo podobné části budoucí doktorské práce. Pojem lidské důstojnosti si zaslouží poněkud hlubší zpracování. V tomto smyslu by mohla být integrována do celku také část 5.7 o smyslu a důstojnosti lidské práce. Zajímavou otázkou by byla v souvislosti s tématem otázka důstojnosti a symbolice lidského těla. Obecně platí, že jsou-li reflektovány biblické texty, měly by být pojednávány s pomocí odborné literatury ve významovém kontextu např. Nového zákona, jinak působí jejich výběr poněkud svévolně (s. 517n).
3. Na několika místech textu jsou možná některá vylepšení:
 - s. 18: Slovo “syndrom” se obecně vztahuje spíše k nemocem, nikoliv určité jednání (týrání apod.).
 - Ve 2.1 jsou seřazeny různé definice. Užitečné by bylo jejich shrnutí z hlediska toho, v čem se shodují a/nebo liší.
 - s. 36: Anglická číslovka “billion” odpovídá našemu “miliarda”.
 - 2.5 pojednává zešíroka příčiny, které systematicky patří ke 2.3.
 - Právě v kapitole 2 jsou formulovány výsledky a doporučení, které spíše patří do závěrečné kapitoly po etické reflexi (viz triádu vidět – posoudit – jednat): 2.8.2, 2.8.3, velké části ze 2.9. Jsou-li prezentovány opatření, měly by být řazeny nikoliv rovnocenně za sebou, nýbrž zhodnoceny a seřazeny podle priorit, pokud je to možné.
 - Recenzent se ptá, jaký je smysl příkladů uvedených ve 2.8.6 vzhledem k argumentaci práce. Užitečné by bylo případné shrnutí, z něhož by vyplynuly silné stránky jednotlivých iniciativ, a tak bylo zřejmé, čím mohou být poučné i pro další aktéry.

- I pro 2.9.1 platí, že dokumenty nemají být řazeny jednoduše za sebou, nýbrž zhodnoceny a prezentovány podle obsahových kritérií. Stejně jako jinde i zde platí, že autory i dokumenty není zpravidla nejvhodnější představit jako takové. Pro čtenáře je schůdnější, pokud jsou výsledky bádání, různé pohledy a argumentace představeny z obsahově systematického hlediska. Dost možná by pak vynikly pozoruhodné shody v konkrétních otázkách u jinak velmi odlišných autorů.
- s. 405nn: Prezentace Luhmanna je zde zavádějící. Správná je na s. 465, kde jsou kritické úvahy Luhmanna vzhledem k etické reflexi představeny správně.
- s. 426: Zde uvedená skupinová morálka není morálkou ve vlastním smyslu slova, nýbrž podle jistých pravidel fungující skupinový egoismus.
- 4.3.4 patří do teologicko-etické části. Má význam pouhého popisného doplnění bez významu pro vlastní argumentaci.
- 4.4: Význam tohoto oddílu v kontextu práce není kritickému čtenáři zcela jasný.
- 4.5.1 působí spíše jako sbírka textů, přičemž není zcela zřejmé kritérium jejich výběru. Navíc je sporné, zda mají být povinnosti člověka pojednávány na stejné rovině s lidskými právy. Hrozí zde nebezpečí, že větší zdůraznění lidských povinností bude relativizovat lidská práva. Ty jsou vlastní každému člověku nezávisle na tom, zda splňuje jistá společenská očekávání.
- s. 595: V konečné verzi by neměly být v této kapitole s konkrétními doporučeními žádné tabulky analyzující situace.

Formální poznámky:

- Mnohde je referováno na mnoha stranách o jediném autorovi nebo dokumentu, aniž je tento úsek dostatečně propojen s ostatními autory či dokumenty: např. s. 124-128, 2.9.11, 2.9.15 (zde je základem textu jediný referát z roku 2005), 427-432 (téměř jen A. Pieper), 446-453 apod. Je třeba více rozlišovat důležité a méně důležité.
- Dobré by bylo doplnit práci v závěru seznamem zkratk.
- Literatura by měla být v textu citována zkratkami (kratšími než jsou ty stávající).
- Seznam literatury by měl mít čísla stránek jako celá práce.
- Citáty by měly být uváděny česky (s. 488n).
- Díky výtčtům výzkumů jednotlivých autorů či dokumentů došlo na několika místech k opakování (2.7.2, 2.7.6 a 2.7.7).
- Namísto šipek (s. 174n) by text měl být psán souvisle.
- Začátek oddílu 4.3.1 je téměř identický s 1.1.

Vzhledem k očekávané doktorské práci, která bude mít velký význam pro další diskusi o pojednávané tematice v České republice, jsou důležité následující doporučení:

1. Jednotlivé kapitoly práce je třeba lépe vzájemně propojit. Teologicko-etické části náleží úloha hodnotit výsledky empirických humanitních věd ze specifického hlediska teologické etiky a položit tak základ pro praktická doporučení závěrečné kapitoly. V jednotlivých kapitolách, popisné (“vidět”), reflektující (“zhodnotit”) i v kapitole, v níž jde o praktické důsledky předchozího (“jednat”), má být diskutováno a prezentováno všechno to, a jen to, co má význam pro další argumentaci. Shrnutí a odkaz na následující na konci delších textových úseků by mohly čtenáři pomoci neztrácet při čtení nit.
2. Ve vlastní doktorské práci by měly být na základě bohatého materiálu, shromážděného v licenciátní práci, systematizovány a shrnuty nejdůležitější výsledky, a to z jasných hledisek. Téma, resp. hlavní otázka práce by mohla být v doktorské práci formulována jasněji, než je tomu v práci licenciátní (např. Práva dítěte vzhledem ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání. Teologicko-etická reflexe). Doktorská práce by neměla překročit rozsah asi 300 stran. Přitom je možné vypustit určité partie textu, které se mohou stát základem dalších publikací a přednášek.
3. Při systematizujícím shrnutí a reflexi by měl autor dbát na to, aby ve dlouhých pasážích nepřicházel ke slovu jen jediný autor. Mnohým redundancím a opakování se lze vyhnout, když budou v systematické prezentaci stejné, podobné či odlišné (snad i protichůdné) pohledy shrnuty ze systematických hledisek a ve vzájemné konfrontaci.
4. Autor by neměl také podceňovat význam specifika teologické reflexe. Ve vědeckém diskurzu je třeba, aby jeho účastníci otevřeně pojmenovali a reflektovali svá východiska. Tím není diskurz znemožněn, nýbrž naopak umožněn. Proto může teologicko-etické části připadnout v celku práce klidně větší význam.

Recenzent nemá nejmenších pochyb, že předložená práce může být fakultou přijata jako práce licenciátní a že na jejím základě může relativně brzy vzniknout práce doktorská.

Praha, dne 18.1.2007

